

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази једанпут у месецу. Предплата је за целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учители са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 2. У Сомбору, 15. Фебруара 1888. Год. XX.

БЕСЕДА НА СВЕТОГА САВУ 1888.

ГОВОРИО У СРБ.-БЕЧЕЛСКОЈ ШКОЛИ СТЕВАН ЖЕКИЋ УЧИТЕЉ.
Велештовани Слушаоци!

Дјеци умилних звона са куле наше мајке цркве навестише нам, да је данас освануо свечан и празничан дан, дан успомене првог и највећег до данас Србина, коме се нигда ваљда раван ни родити неће, како по висини духа, и племенитости срца, тако, и још више по скровитости и побожности душе, из које потекоше таква дела, која га овде на земљи неумрлим, а на небесима блаженим учинише. Велики тај син рода нашег — рода Српског — јесте — Свети Сава Немањић, просветитељ и учитељ српски!

У светом храму божијем однојасмо св. литургију у спомен великоме овоме Светитељу; па ево нас и под кров овога храма просвете, да му и овде одамо заслужено поштовање, као своме просветитељу и учитељу, који се неуморно бринуо и старао, да и српски народ буде научен и просвећен, чувен и виђен, како и у томе погледу не би иза других просвећених и напредних народа заостао.

Ви сте Поштовани Слушаоци са овога места толико и толико већ пута чути могли, ко беше Растко Немањић — Свети Сава, с тога држим, да неће бити нужно, да вам и овом приликом о томе казујем. Но његова узвишена и света дела, која су потекла из преголемог родољубља, и неодољиве љубави спрам наше свете вере православне и просвете народне, таква су и толика су, да се о њима даноноћно говорити може, па да се никада довољно исказати ни испричати не могу.

Ко зна, шта је богатство, раскош и госпоштина, ко представља себи краљевски двор, блеск и сјај у њему, па још за-

мишља себе краљевским сином, коме на само један миг безброј руку полети, да се удостоји части, да му и најмању услугу учинити могу; и на послетку ко представи младога краљевића од 17 година у таком сјају и блеску, томе ће тек јасно пред очи изаћи оно пожртвовање, којим је млади краљевић Растко све то презрео, и са смиреним и непознатим калуђер-пустињиком у далеку Атонску-гору тајом и без знања родитељскога отишао, да у испосничкој тишини напаја и напита млађану душу своју светом и непоколебљивом вером у Бога, а свој бистри ум још више обогати науком и знањем, — као да је предвиђао, е ће му обоје у животу његовом тако потребно бити.

Као што се Богу благом свидело, да Србима за поглавицу и великог жупана у најудесније доба пошаље мудрога Стевана Немању, да раскомадане српске земље уједини, српску државу створи, укрепи и учврсти; тако исто им је у згодан тренутак даровао за првосвештеника и просветитеља најмлађег Немањиног сина Саву, који је са својим ревним и достојним последоватељима укрепио у души српског народа љубав и оданост према св. вери православној, учећи га, да живи и гине за крст часни и веру хришћанску, за слободу, име и језик, па да те врлине и деци својој у аманет оставља.

Светитељ Сава, поставши српским архиепископом, развио је обилну делателност своју поглавито у два правца: релегиозно-моралном и интелектуалном или простије, његово се деловање односило на веру, морал и просвету. — Стојећи на становишту св. писма, по коме је „Начало премъдрости страхъ Господнь“, побринуо се својски, да се разне јереси, које се у оно доба српски — још у вери несталан — народ раздирале и цепале, из народа српскога отклоне, а да му се права истина еванђелске науке дубоко у срце и душу улије, те да тако вером окрепљен и наоружан узмогне лукавим латинима одолети, који га непрестанце облетаху, како би га у крило римске цркве превести могли. — Подвизи и труди Светитељски уродиле добрим плодом, јер српски народ, послушав мудру науку свога Архипастира и учитеља, пригрли лену веру православну свом снагом своје душе тако силно, да му је она била и остала путевођем и кроз црне и горке дане беда и искушења, па му је така остала и до данашњег дана — Она му је и данас стожер, око кога се окреће и име и народност његова, па и сам опстанак његов, јер изгуби ли Србин веру своју, изгубио је и народност!

— Да је вера православна у оно време још и боље загревала душу и срце Србиново, доказује и то : што не беше ни једног српског владара, кнеза, па шта више и мањег властелина, који не би из побожности коју задужбину — Богу у славу, себи за успомену, а потомцима за углед и за духовно сазидање саградио. Свете задужбине њихове и данас су томе живи сведоци и споменици.

На основу вере и свете еванђелске науке проповедао је велики Светитељ Сава братску љубав, мир и слогу видимо га, како мири завађену и несложну браћу Стевана и Вукана, даље Стевана и угарскога краља, где као анђео мира долази у војени око, носећи у руди маслинову гранчицу.

Јест, поштовани Слушаоци, док је србски народ слушао и поштовао мудре савете свога великог учитеља, те са крепком вером у Бога, и братском слогом прегасио и радио, докле је и и напредовао, јер у „Слози је спас“. И само је тако могао кроз 200 година бујно расти и развијати се, те и до оне славе и величине доспети, до које се под силним царем Душаном узвисио. Но како поче малаксавати и исчезавати светиња вере из срдаца српских великаша, одмах овладаше њима и пороци, који их на своју и државну штету одведоше у пропаст. — Ено грешни Вукашин, несит славе и сјаја у двору царском, пружа своје грабљиве руке и на саму царску круну, те не бирајући пута и начина, проли крвнички невину крв младога цара Уроша, и тиме забодје мач у срце српске државне самосталности. — Видећи то обласни управитељи и остала властела, шта учини паклени Вукашин, оцени се од државнога јединства, и учинише се сваки у својој покрајини независним, а затим доведоше државу српску на поруб пропасти. — Тек после заслужене смрти Вукашинове прибра се србска властела, те изабра за цара доброга и смиревога Кнез-Лазара.

Стара несрећа, која већ беше гвозденом руком обгрлила српски народ, никако да га испусти! Кога да не спопадне страх и грожња, кад помисли на раздор и неслогу српске госпоштине у очи битке косовске? — Добри и искрени Лазар поверова за видљивом онадању зета Вука Бранковића на Милоша Обилића, те на вечери пред свом господом пребади му неверство. Невино и поштено срце јунака Милоша и два му побратима, који са бола од незаслужена прекора одоше међу Турке, те искупише задату реч, убивши цар-Мурата. — Погрешку ову своју платио

је добри Лазар својим животом, али и српски народ својом државном самосталношћу! — Ох! Та има ли Србина, коме овде срце заплакало не би? Пунога смисла и осећаја имају оне речи неумрлог песника српског Јов. Стерије Поповића у његовом „Даворју“ где каже :

„Ах проклета неслога,
Поред адске змије,
Где би знала живети ;
Да Србина није ?“

Но доста о овом! Туга ми срце стеже, те нећу, а и не могу даље.

Остаје ми још да кажем и о другом правцу рада великога данашњег Светитеља и угодника, а то је: о умном образовању српскога народа, или ти о науци и просвети.

(Свршиће се.)

Предлог за уредбу

О СРП. НАР. ОСН. ШКОЛАМА У КАРЛОВАЧКОЈ МИТРОПОЛИЈИ.

§. 20.

Општина не може једном системизовану школу и дотацију укинути, без одобрења највише школске власти.

§. 21.

Све трошкове, око издржавања и подизања школа и учитеља, где ово већ не спада у дужност политичне општине или другог лица, или ако за ово нема основног фонда, или у колико не би овај могао испомоћи, дужна је да подмирује српска православна црквена општина из других својих прихода. Ако ови приходи не би били довољни за издржавање школа у смислу ове уредбе, имаће местни шк. одбор да пореже по потреби прирез на своје општинске чланове.

Овај прирез утериваће по одобрењу главне општинске скупштине местна политична власт.

§ 22.

У општинама, где учитељи уживају плате и остале користи из касе или других извора политичних општина, уживаће то и од сада.

§. 23.

Свака српска православна црквена општина има да оснује фонд за издржавање својих школа и да тај фонд сваке године по могућству умножава.

компетентима за то место, и позваће општину, да у року од 14 дана изабере и о том епарх. школ. одбор, уз повратак свију молбеница и изборног записника извести, који ће уредно обављен избор потврдити и Н. Ц. Шк. Савету на потврду поднети и изабраноме декрет изискати.

Избор се свршује релативном већином гласова.

Уредно обављен избор одобрава епархијска власт, и ако за 15 дана, од дана избора, не дође ни с које стране приговор на избор, шаљу се с мњењем епарх. школ. известиоца избори Н. Ц. Шк. Савету на потврду; а уједно се то јавља и среском надзорнику, који ће изабранога најдаље за 10 дана позвати на дужност, општини црквеној и политичној власти приказати и увести у звање.

Поднешене приговоре на избор има одмах епарх. власт извидити и решити.

§. 28.

Избор заменика и заменице потврђује сама епарх. школ. власт на одређено време.

§. 29.

Ако би се догодило, да се расписан стечај не би нико пријавио, онда епарх. школска власт наименује заменика за годину дана. Исто се тако чини и кад општина не би хтела или не би могла да се упусти у избор.

§. 30.

Општина не може учитељу и заменику од своје воље службу отказати, него може само пријаву поднети епарх. школ. власти.

Напротив дужна је општина узети своје учитеље у заштиту против свију нападаја и појединих општанара, те ове са њиховим тужбама упутити епарх. школ. власти.

(Наставиће се.)

ПОНАВЉАЊЕ У ШКОЛИ.

По др. Арону Кишу.

(Сршетак.)

При писању, читању, пртању, гимнастици, појању и певању ће се понављање ограничити на опширније и тачније освежење, али тако, да се уз старо зато и овде опет дода по што год од новог. При писању можда захтевање краснописа, при читању разумевање, па где је таква природа предмета за читање, и израз осећаја и допадања, при појању

и певању шчитавање потних знакова, при цртању бојадисање или промена боја, извлачење потезова тушом, или репродукција у другом положају, при гимнастици изналажење нових начина из старог вежбања итд.

У граматички писмено разглабање појединих реченица, или изналажење згодних примера за научена правила. Или исписивање истих правила по сећању на школском часу. У историји писмена израда дотичнога дела у изводу, или диспозиција овога у појединим цртама. При земљопису састављање и групирање дотичног наученог градива око друге полазне тачке, прецртавање појединих делова света, различита мерења на земаљској лопти. При природним наукама можемо употребити за овај смер збирку биљака, и уређивање истих збирака по каквом лакшем и бољем начину и реду. Писмени опис појединих предмета. Код рачуна може учитељ задавати такве примере за које дете само треба да изнађе правило, обратно итд.

Оваква би понављања веома подстицала децу на саморадњу. Онда би истина нашла у свему по нечег познатог, али би нашла и многог чега где би морала да мисле и размишљају, а ово би и за учитеља било од врло велике користи, јер би добио истиниту и лепу слику о спреми својих ученика. Он би требао да сваку радњу децу најљубиво прегледа, да погрешке подвуче или каквим другим начином означи, и за себе их испише, да тако деца сама исправе те погрешке, а с друге стране, да учитељ, увидев какве се погрешке чешће налазе, може их искорењивати новим разјашњавањем за то потребних одељака.

Док су понављања ради увежбавања свагда потребна после сваког већег и округлијег одељка, дотле друга врста понављања тако звана погодишња понављања тек после сваке половине школске године треба да се предузимају.

Овим погодишњим понављањима ће то бити смер, да питомци добију потпун преглед појединог свршеног дела из дотичног наставног предмета. Због тога при овому понављању не треба се поглавито за то старати, да дете каже оно што је научило, него да сву ту округлу целину уме да с другог почетка у једно збије и приреди, и да уме да одели важно и значајно од незначајнога. За то нека н. пр. код историје све догађаје подели на поједине одељке, или који ће одељци уједно бити и периоди, нека састави таблицу за израчунавање времена, нека испише све владоце по реду владања њихова, нека изређа важнији рад ових појединих владалаца, нека у појединим ратним походима израчуна све битке, нека назначи путева, куда су које војске путовале итд.; код земљописа нека разреди наставно градиво по појединим природописним предметима, или по распрострањености појединих људских племена, или по земљописним формацијама итд.; код природописа нека минерале разреди по употребљивости им, биљке по користи, штети им или по каквом (Линејову или природном) поретку; код рачуна опет нека поједине рачунске радње изређа по извесном реду итд. Нека дакле код свакога предмета оставља свршено градиво у новој форми, али тако, да дете може потпуно владати дотичним наученим материјалом, и да врх њега добије чист и поуздан

преглед. А да дете при том новом разређивању или групирању може научити и што ново, може учитељ приликом ових погодишњих понављања код земљописа узети по нешто из путописа каквих знатнијих путника и путописаца, код природних наука по што шта из живота таквих људи, који су стекли себи заслуге са ширењем овога предмета или новим изналасцима из природних наука.

Кад би се са понављањем овако радило, како сам ја разложио, можда би деца више користи имала од њега, а и нама не би била та шароликост досадна, као што нам је једноставно понављање. Покушајмо!

Из „*Néptanítók Lapja*“ 1887.

превео: Љуб. Лотић.

УПУТСТВО ЗА НАСТАВУ,

у првим основима србске граматике, у другом разреду осн. школе.

(Свршетак.)

II Кад учитељ упозна децу са простим реченицама и са њиховим деловима, не казујући деци имена тих делова, онда ће упознавати децу најпре са именима мушким и женским овако: ви већ децо знате, да сваки човек има своје име — како је теби име? — Свако нека погоди једно мушко име, које се свршује на „ад“: Прерад, Обрад, Ненад; на „ан“ Милан, Стеван; на „о“ Вељко, Марко, Жарко; а како је име теби? Мара, Јулка, Љубица. Најпре научи учитељ децу имена мушка и женска, затим уз очигледно посматрање школских ствари и домаћих животиња, учи их познавати друга имена мушка и женска; и за сва та каже да се зову: „именице“. Уз то уз разговор учини децу најљивом, да има речи — мушки, женских и дечијих; именица мушких, женских и средњих, па понуди децу, да о тој свакој речи кажу једну реченицу, најпре у једнини па онда у множини.

Појам о *придевима* даје се овако: учитељ пита, какав је зид? какав је снег? какав је креч? ученици одговарају: зид је бео, снег је бео, креч је бео; које су ствари још беле? (хартија, рубац) Учитељ пита даље: имали на свету зида? можели се видети? које је име те ствари, што се зове зид? (зид.) Какве су речи: зид, креч, снег, (то су именице.) Какав је зид? (бео). Какав је снег? (бео); креда (бела). Учитељ напише реченицу „зид је бео“ и подвуче реч „бео“, па онда пита: какав је зид? шта показује реч „бео“ — то дакле није ствар, него показује, каква је ствар, придева се, то је дакле „*придев*“. Тако се поступа са реченицама: „трава је зелена“, „слама је жута“. Градива за овака питања у разговоре налази се у буквару (на стр. 48—55.)

Са радњама људским и са речима, које показују радњу, познавати ваља децу овако: шта ти радиш очима? (очима гледам) — шта радите језиком? (кушамо.) Шта ради отац? Оре, сеје, жње — шта ради мати код куће? (шије, пере, везе.) После оваког брижљивог вежбања учитељ напише сваку реченицу о радњи, коју деца погоде, на табли, па пита децу, о коме је ту реч? шта се каже да оно ради? реч која показује

радњу, учитељ подвуче, па пита децу: шта показује та реч? и доведе их до тога, да они сами погоде, да је то реч, која показује радњу. Кад буде 10 реченица написано, и кад се са 10 разних радња деца упознају, онда учитељ каже деци ово: речи, које показују радњу, зову се: „*глаголи или речи радње*“. За вештабање у познавању глагола могу се употребити ове реченице из Буквара: Наше радње. Шта ко ради? Шта људи раде? Шта раде животиње? (види у Буквару Новосадском страна 41—44.)

За ученике другог разреда доста је да ово добро и разумљиво из граматике науче. **В.**

ДОМАЋЕ ВАСПИТАВАЊЕ.

(Одговор г. М. Нешковићу.)

II.

(Продужење.)

Код посматрања лепих „слика“ ја сам казао: „Што се управо на слици некој допада и што јој даје највише лепоте, о том се *тешко* може што деци пре *седме* године говорити“, и завршио сам овако: „У осталом, овде је главно *посматрање* лепих слика, а поређење долази више у *основну школу*“ (стр. 110.) — А г. Н. неће да зна за то *ограничење*, него узимље и то све у најпространијем смислу.

Даље, показао сам, како дете у *шестој* и *седмој* години може тачније *цртати* неке ствари (стр. 114. и 115.) како се може вежбати у *певању* и *свирању* — са изречном напоменом: „Но и овде, као и свуда, треба се чувати *претеривања* и *уображавања*“ (стр. 119.) и најпосле, како дете може да научи на намет неколико *исемица*, које може да и „*лепо* *исказује* и *декламује*“, и то опет са напоменом: „Но овде се ваља чувати *претеривања*“ (стр. 120.), јер дете може декламовати „само оно... што оно потпуно схвата и што је из дечијег живота“ (стр. 121.) — А г. Н. ваљада налази, да је шкодљиво такво забављање и вежбање, које помаже естетичком и интелектуалном васпитавању, — па и то увршћује у претераности.

На послетку ја сам говорио, како „*мати* узима дете у *помоћ* у својим домаћим радњама, нарочито при спремању и чистињу *собе* и по нешто у неким радњама у *кујни*“; после, да женско дете учи „*по мало*“ плести, шити и крпити, а мушко дете да учи „*по мало*“ радити у башти, и „*где може бити*“. може се научити, да плете *котарице*“ (стр. 123.) — После ове последње речи г. Н. ставља итд. итд. Не знам, шта то значи; јер после тога ја сам говорио само о неким забавама у дечијим баштама, којим се приправља учење неких ручних радова, и казао сам изречно то, да дете не може једино да гледа, шта се *ради* на њиви, у радионици, у трговини, па да то подражава у својим *играма*, а особито на *коцкицама* и на *таблици* (стр. 124.) — А шта је од тога *тешко* или штетно, те је могло доћи под оно итд. итд. — то не могу да појмим, као што не могу да разумем ни то, шта је претерано у ономе, што дете, поред *играња*,

помаже по нешто и својој матери. — А да није г. Н. ставио оно итд. итд. само зато, да би свалио више *терета на мене* ?

Пошто је г. Н. тако *изопачено неверно, и неистинито* представио оно, што се односи на интелектуално, естетичко и техничко васпитавање — (представио је тако, као да моја књига и није упутство за *матере*, и то за *образованије* матере, него као да су то поуке за децу, која то не могу разумети), — износи два генерална доказа против могућности и потребе онаког васпитавања, како сам га ја изложио. Први је доказ неки цитат против преоптерећавање деце у забавиштима, у ком се не помињу никакве чињенице. А други је доказ позивање на неке наставне програме за основне школе, који пре свега, нису никаква светиња, а после, и оно позивање нема места овде, пошто је г. Н. *намерно изопаčio* моје речи, те је само тако могао наћи, да ја захтевам за децу пре школског доба и оно знање, „коме нема места ни у самој основној школи“. — Ја немам потребе, да износим доказе против тако дрског тврђења, јер за њега нема у рецензији никаквих фактичких доказа. Г. Н. је од „муве направио медведа“, па у тој *илузији* (да не кажем друго што) мисли, да је довољно позвати се само на „сваки обични здрави разум“ да може рећи, да „сам г. Бакић није схватио како треба „дух, природу, особине и развитак дечији“ (овде је заборавио на Коменског и на Песталоција, а да и не помињем најновију педагошку школу, која оснива свој рад на физиолошкој психологији)

Овај II. одсек завршује г. Н. претресом првог одсека у мојој „завршној речи“, у ком се говори о распоређивању послова око неговања деце. Ја сам ту (на основу опробане пракције) хтео да покажем нарочито то, кад деца (особито оно које је са свим мало) треба да *спавају* и да се *одмарају*, а кад да се забављају под „*надзором* матере или другог кога“, па да се тако навикну на изванредан ред, и да би онда и мати могла да ради још и друге своје послове (особито док мало дете спава.) — А г. Н. направио је из тога читаву *збрку*. Он је из тога хтео силом да склопи као неки школски *распоред часова*, по ком би мати држала нека *формална предавања*, и пре подне и после подне; — док међутим ја *нигде* у целој књизи нисам употребио ни речи — настава, наставни план, предавања, нити сам игде захтевао ма какву врсту обичног, редовног школског учења у скамијама. И код поменутог распореда рада и одмора — ја сам говорио само о *забављању*; а за забављање ваљда не треба ни нарочитог распореда часова, као у школи, нити каквих особитих предавања, — као што ми то г. Н. *подмеће*, те на основу таког подметања чуди се, зашто да буду само 4 „сата обуке и наставе“, и зашто да се „настава предузима само после подне“ (I. стр. 114/5.) Али ја *нећу* ни „обуке“ ни „наставе“ у његовом смислу; и онда је са свим излишна „његова зебња“ за „дечицу“, и узалудно је његово „довикивање“ материма, која чини „свом озбиљношћу и свом силом свога убеђења“. Нека се г. Н. не брине и не плаши ни за „кукавну дечицу“ ни за њихове матере: нити ће им нашкодити моја књига, нити ће им помоћи. . . .

(Наставиће се.)

Минист. извештај о стању школа у Угарској 1885|6. г.

(Из „Néptanítók Lapja“ прибележио М. БАНДИТ.)

Краљ. угар. министар просвете поднео је угарском сабору свој XVI. извештај о стању народних школа за годину 1885|6. и о стању средњих школа за 1886|7. годину.

Из тога извештаја извадићемо следеће податке :

I. О народним школама,

Год. 1885/6. било је за школу способне деце 2.324,735 то је прама броју угарског становништва 16.93% а. Од ових су 1.697,498 за свакидашњу школу, а 627,238 за повторну школу.

Од деце за школу способне ишло је у школу 1.870,083, у школу није ишло 454,652 детета. Ове је године број ученика порастао за 33,624. Похађање школе код ученика за свакидашњу школу било је боље, него код ученика повторне школе ; јер код првих је 85.82% ишло у школу, код других 65.89%. И код једних и код других похађање школе било је марљивије него прошле године.

Од броја деце за свакидашњу школу 84.35% похађало је основне школе 0.04% вишу народну школу, 0.45% грађанске школе, 0.98% средње школе. Од броја деце за повторну школу 61.86% похађало је повторну школу, 0.51% вишу нар. школу, 1.2% грађанске школе; 2.32% средње школе.

По полу ученика основних школа било је 83.61% мушких и 77.01%, женских. По овоме се види, да много мање женских иде у школу него мушких; види се, да се у народу још и сад мање бриге води о васпитању женскиња. Но ипак се опажа да од неколико година и женске више похађају школе него до сад. Од 1869. год. умножиле су се женске школе за 760 ; број учитељица за 2,273 а број женских ученика за 359,674. — Год. 1886. већ је у 2,295 школа држан женски ручни рад.

По вери ученика било је од 1000 римокатолика 871.8, од 1000 евангеличке вере било је у школи 871.2, од 1000 реформатора било је 807.7, од 1000 израилћана било је 777.2, од 1000 унитарске вере било је 743.5, од 1000 православне вере било је 676.2, и од 1000 унијатске вере било је 596.4.

По матерњем језику од ученика основних школа било је у школи од 1000 способних Немаца 908.4, од 1000 Словака ишло је у школу 844.3, од 1000 Мађара ишло је у школу 836.2, најмањи број деце који су полазили школе је код Романа, код њих од 1000 деце ишло је у школу деце 608.5. — За Србе није обашка назначено у извештају, али они свакојако боље стоје од Романа у полазењу школе, а биће Србске деце у школи нешто више од 700 од 1000 за школу обавезне деце.

Од ученика, који школу похађаше 85.82% свршили су школску годину, а 14.18% изостали су пре свршетка школске године.

(Наставиће се.)

ШКОЛСКА СЛАВА У СОМБОРУ О СВ. САВИ 1888.

WWW.UNILIB.RS

Као обично сваке године, тако смо и ове године празник Св. Саве првог просветитеља србског овде у Сомбору свечано прославили.

Пошто је ове године ред дошао да се салитијом иде у здање народних школа, то је у учитељсктј школи пре службе у 9 часова у присуству управитеља и свију професора освећена свечарска водица уз појање тропара. Св. Сави и духовне песме: „Воскликнем љубавио.“ Затим је управитељ приправницима и приправницама са катедре у неколико речи говорио о значењу Светосавске славе у Срба и побудио их је да се достојно спремају за учитеље и васпитатеље младежи србске држећи се онога основа, који је први просветитељ наш Свети Сава поставио васпитању народном у Србаља.

Сљедовала је затим свечана служба Божија у храму Св. Бурђа, коју је саборно с парохијалним свештенством служио најречастнији г. Љубомир Купусаревић протопресвитер учинивши на истој спомен покојним добротворима начелницима и наставницима србске учитељске школе и осветивши кољиво исте школе. На служби је хор приправнички умилно појао и било је престога народа много, али од отменијег света, осим професора учитеља и школске младежи, слабо се ко видити дао.

После службе уз брујање звона и предношење црквених и школских застава и уз појање Св. Савског Тропара с литијом упутисмо се у здање средсредних срб. народних школа, где је држано водоосвећење, после које га је изговорио г. Исак Томић учитељ I. разреда обширну и красну беседу о делима Св. Саве, која је с великом пажњом саслушана. Пошто се и овде одпоје Светосавска песма, свештенство се под небом уз пратњу приправника и народа и уз звоњење звона врати у храм Божији и тиме се црквено школска прослава завршила.

У вече давана је у народном позоришту „Маркова сабља“ уз осветљење слике из прошлости народне.

В.

ШКОЛА ЗА ЖЕНСКИ РУЧНИ РАД У РУМИ.

Наредбом вис. кр. хрв.-слав. земаљске владе од 24. Децембра 1887. Одељења за богоштовље и наставу бр. 12 365 одобрена је школа за женски ручни рад у Руми, коју је основала и о свом трошку издржава политична обштина у том трговишту. Та школа има дати девојкама прилику да прибаве себи у женском ручном раду онолико знања, колико је нужно за кућу или другу самосвојну привреду. Ова се школа дели на 4 течаја, од којих сваки траје по десет месеци. У њу се примају девојчице, које су народну школу свршиле и млађе су од 17 година. Ученице из Руме уче се бесплатно, а оне са стране плаћају уписну таксу од 1 фор. и годишњу школарину од 4 фор. Градиво за радњу и опрему дужне су ученице саме набављати.

Од наручених и предатих радња 50% припада дотичној ученици

30% учитељици, а 20% школи. На концу школске године приређиваће се изложба урађених послова. Ученице се имају владати по прописима школскога закона и на свршетку сваке школске године добијају сведоџбу о свом владању, полагању школе, марљивости и успеху.

По наставном плану ове школе учиће се у првом разреду плетење, качкање, биљежење, мрежкање и шупљикање у 20 седмичних часова. У другом разреду учиће се кројење и шивење рубља руком и на шивалу, у 20 седмичних часова. У трећем разреду вештбају се ученице у везењу белом и с бојама, са особитим обзиром на славјански слог везива, седмично у 25 часова. У четвртом разреду вештбају се ученице у кројењу и шивењу хаљина. Седмично у 25 часова.

Учитељица ове школе уживаће плату од 360 фор. 100 фор. у име станарине и три хвата дрва.

У школи ће се овој светковати недеља и празници, како источне тако и западне цркве. (Из Служб. Гласника“.)

НА РАСПИС НАГРАДА ЗА 1887. ГОДИНУ.

Као што је читаатељима „Школскога Листа“ познато, у бројевима 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11, и 12. овога Листа обнародован је чланак за награду достављени под насловом: „Наше учитељице“. Чланак овај под 29. Децембра прошле године одправљен је Славном учитељском збору србских народних школа у Великој-Кикинди са умолењем за досуђење награде. Од истога збора стигао је овом уредништву на појутарје Светога Саве допис, који овде дословно саопштавамо :

Бр. 6/II. из 1888. „Славно уредништво! Услед закључка збора овога, а на основу позива горехваљеног уредништва од 29. Децембра 1887. године овим се најучтиввије извештавате да је исти — у врло цењеном „Школском Листу“ за 1887. годину штампани чланак „Наше учитељице“ у претрес узев — обнашао, речени чланак Славном уредништву за другу награду препоручити. Из седнице местног српско-православног учитељског збора, држане у Великој Кикинди дана 13/25. Јануара 1888. године. *Глиша Јорговић* председник збора. *Милан Петровић* перовођа.

Услед овог уваженог решења Славног учитељског збора у Великој-Кикинди уредништво је у присуству г. г. учитеља средсредне школе Сомборске 21. Јануара ове године запечаћено писамце под насловом: „Наше учитељице“ отворило и у њему нашло белешку, која сведочи, да је писац награђенога чланка „Наше учитељице“ г. Љубомир Лотић срб. народни учитељ у Карлову.

Дајући ово на знање поштованим читаоцима „Школскога Листа“, изјављујемо, да је досуђена награда од два ћесарска дувата г. Љубомиру Лотићу одправљена.

Уједно за пријатну дужност сматрамо Славном учитељском збору велико-кикинском најтоплије, захвалити на усрдној готовости,

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

којом је доброту имао по молби овог уредништва награду поменутом чланку одредити.

У Сомбору, на Сретеније 1888.

Уредништво „Школ. Листа“.

Дописи.

Стари Бечеј 15/1. 1888.

Јучерашњи дан првога нашега просветитеља и учитеља Св. Саве прославили смо са врло великом и овде одавна уобичајеном свечаношћу. У нашем дивном и вељеленном храму о св. служби божијој, при којој служише три свештеника са честитим г. протом Боротом на челу, појало је овдашње црквено певачко друштво, Станковићеву литургију врло складно и умилно. По свршетку литургије дошло се уз звонење звона у дивну и величанствену школску зграду, где је опет уз појање пев. друштва у великој скупштинској дворани обављено водоосвећење. У први је добри и вредни наш г. прота дивну беседу светитељу Сави изговорио, која је од многобројнога народа са великом пажњом силним допадањем и узвиком „Живео“ пропраћена. По водоосвећењу изговорио је г. Стеван Жекић најстарији учитељ овдашњи беседу.*)

Кумани, 16. Јануара 1888.

Ове године имадосмо о Св. Сави овде свечаност у школи какве у месту до сада није било. До сада је само водоосвећење обављено у школи, за овим би девица школска одпојала дивну песму Светосавску и тиме се завршио дан Св. Саве. Ове године пак млади г. г. учитељи спремише нам више душевна уживања тога дана, украсише школу ликом Св. Саве, што га је школи овој поклонио ревни и врли јој управитељ г. Стева Секулић бележник местни и ликом, што представља спалење моштију светитељевих на врачару. По свршеном водоосвећењу ступи ученик један на средину те нам одекламова ону красну народну песму „збор зборила господа ришћанска“. . . . За овим чусмо овдашњег г. учитеља Душана Мирковића, а то нам дан и данас нацрта у говору своме значај данашњег дана позивајући нас да школу пазимо, да децу у школу упућујемо, јер школа нас води просвети, слободи и племенитости, на школи почива цела будућност једнога народа, у школи нам народној лежи спас — и ако овако чинили будемо показашемо се достојним потомцима свог великог учитеља и просветитеља Саве. За красним овим говором дошла је декламација кесме Лазићеве „На Врачару“, коју је на опште задовољство издекламовала ученица једна IV. разреда.

Као што видите, свечаност је ова обављена па ипак је тако дубоко остала урезана у срцу сваког присутнога а јер је то за народ наш овде новина од сваког је радосно поздрављена. Како ли жале они, који незнајући не дођоше а да чују и да виде славу ову школску. Ја сам се

*) Ову беседу у данашњему броју „Школскога Листа“ саопштавамо. Уред.

овом приликом доиста уверио, да су црквено-школске свечаности ове врсте по нашем народу од неизмерне важности, и да би свештеници и учитељи могли и на овај начин народу нашем достојно послужити за његово облагорођење.

Хвала нека је г. г. учитељима, што нам дадоше прилике да се душевно наслађујемо тога дана у школи, у том храму просветном, по особ хвала нек' је г. учитељу Душану Мирковићу, што нас је говором својим красним поучио и упутио шта нам и како нам чинити ваља, да и ми у просвети напред коракнемо. Хвала му што ученике своје научи те нас декламацијама својим загрејаше и још више одушевише за лепо нам православље и милу нам школу српску.

СТ. А. М.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

Освећењк нове школе. У Беочину освећена је о Св. Сави нова српска школа за девојчице. Прекрасно школско здање за ову школу сазидао је и поклонио овој обштини г. Самуило Оренштајн подузетник и творачар хидрауличког цемента. Обштина је подузетнику предала споменицу написану са изразом благодарности, а новоизабрана учитељица госпођица Лепосава Илијева изјавила је у име обштине старини дароватељу, — који због болести није могао лично светковини присуствовати, — пред његовим зетом захвалност у језгровитој беседи.

Празник Св. Саве просветитеља прослављен је ове године скоро у свима српским православ. школама. Са многих страна добисмо описе оваких светковина, но због маленог простора овога Листа спомињемо овде само едеће светковине, које су у малим српским обштинама први пут ове године ваљани млади учитељи и учитељице о Св. Сави приредили. У *Марадику* после службе Божије, држао је г. Анастасије Милан Марин у школи пред многобројним слушатељима говор о домаћем и школском васпитању. Говор је овај саслушан био с великом пажљивошћу и опазити се могла тај дан у селу велика радост у народу због одржане светосавске светковине и учитељевог поучног говора. Исти је учитељ скупљао ове зиме сваког вечера одраслије младиће у школу и обучавао их црквеном појању, те је у томе толико успео, да већ сада сваке недеље и празника о јутрењу и на служби Божијој у обе певнице младеж умилно поје све што је прописано. Дај Боже, да се овако потруди сваки српски и вероисповедни и комунални учитељ око наставе одраслије младежи у црквеном појању, па би се наскоро окренуло у нашем народу све на боље.

У *Српском Милетићу* (у Бачкој) у том јуначком негда гњезду српских соколова, а сада немачком богатом селу у Бачкој, остало је само 100 српских душа, који љубе своју веру православну и своју српску вероисповедну школу Малена ова обштина трудом и настојањем свог честитог председника г. Стевана Грађанског основала је фонд школски, који се на камате даје и сваке године прирашћује. О Св. Сави ове године држана је у тамошњој школи први пут светковина, у присуству

целе општине. Учитељица Даринка Пековићева говорила је слово о Св. Сави, на велико задовољство свију присутних, а ученици и ученице су красословили лепе народне и школске песме и складно појали тропар и песму Св. Саве. Пише нам грађанин један из Милетића, да су председник општине и учитељица учтиво позвали тамошњег г. пароха да с литијом у школу дође и освети водицу, али да он то није хтео чинити, изговарајући се, што тај обичај није досада у месту постојао, и да он неће нове обичаје да заводи.

Полугодишњи испити. У Сомборским срб. основним школама држани су полугодишњи испити 27, 28, 29. и 30. Јануара. На свима је председавао школеки управитељ Н. Ђ. Вукићевић.

Две наредбе Хрв. школске владе. Вис. кр. хрв.-слав.-далм. земаљска влада издала је у Јануару ове године наредбу, по којој се на државним гимназијама и реалкама и преарандијама, школски часови, које ученици вршећи своје верске дужности пренебрегну, имају сматрати за изговорене и бележити у разредне књиге с приметбом: „ради верских дужности“, али се оваки часови немају у сведоцбе ученичке уволити као изгубљени. Иста вис. влада наредбу је издала о школским празницима у средњим школама за време школске године. По овој наредби ученици православне вере у тим школама имају празновати осим недеље, по цео дан Христове и Богородичне заповедне празнике, бадњи дан, велики Петак и Суботу и дан Св. Саве просветитеља, а на јесењи крстов дан, и на остале заповедне празнике слободни су само пре подне.

Избор учитеља. За учитеља у Вел-Бечкерек у изабран је г. Петар Михајловић досадашњи привремени учитељ велико-кичкиндски. За учитеља у Пирошу изабран је г. Кирил Каракашевић досадашњи учитељ у Са-сама. За учитељицу на новооснованој веројесповедној женској школи Србској у селу Беочину изабрана је госпођица Лепосава Илијева досадашња учитељица у Сефкерину.

Наименовања. За правога учитеља у Јакову наименован је досадашњи привр. учитељ тамошњи г. Душан Плавшић, а за правога учитеља у Облају именован је тамошњи привремени учитељ госп. Никола Јоветић. Госпођица Милка Дракулићева привремена учитељица у Пакрацу наименована је за праву учитељицу у истом месту.

Некролог.

Јован Бугарски учитељ у Парага у Бачкој, после кратког али тешког боловања преселио се у вечност 29. Јануара о. г. оставивши после себе удовицу са петоро сирочади. Нека је покој души овом трудбенику на пољу васпитања и наставе!

Разно.

„Свечана седница књижевног одељења „Матице Србске“ држана је о. г. на Св. Саву после подне на којој је г. Аркадаје Варађанин управитељ срб. више девојачке школе новосадске држао говор у славу неумрлог

књижевника и првог педагога србског, покојног Дра Ђорђа Натошевића бившег председника Матице Србске. Говор је са великом пажњом саслушан и усклицима: „Слава Ђорђу Натошевићу!“ пропраћен.

„Епархијска скупиштина у Темишвару држана је 17. Јануара о. г. под личним председавањем Високопреосвештеног господина Георгија Бранковића православног епископа темишварског.

Парастос Дру Натошевићу у Сентомашу. Заузимањем учитељства и местног Школ. Одбора у Сентомашу држан је у Суботу после Св. Саве 16. Јануара у великољепној цркви дичнога Србобрана парастос за покој душе неумрлог педагога србског Дра Ђорђа Натошевића. Том приликом је г. Јован Настић учитељ у име своје и у име свију учитеља сентомашких држао говор у спомен непрежаљеног великана нашег на пољу народне просвете изјавивши благодарност и признање прослављеном добротвору народном на неуморном раду његовом на пољу школе и унапређења народног. Честита обштина црквена у Сентомашу сав трошак око парастоса подмирила је. Где се овако цене и поштују заслуге, тамо влада народна свест и народни понос и свестрани напредак!

Дарови школама и учитељима. Благородни г. Лазар Дунђерски велепоседник и властелим Чебски преко г. Јована Настића учитеља Сентомашког изволио нам је и ове године послати предплату за 4 сиромашна србска учитеља: Захваљујући овом племенитом родољубу на његовом дару у име обдарених изјављујемо, да се као његов дар шаље „Школски Лист“ србским учитељима у Бати, Грабовцу (манастиру), и Мађар Болу у Будимској Епархији, и учитељу вероисповедне школе србске у Чебу у Бачкој. Славни местни Школски Одбор у Сентомашу изволио је послати нам предплату за једног сиромашног учитеља, за коју се, као дар племенитог Одбора тог „Школски Лист“ шаље г. Ђорђу Борозком учитељу у Опатовцу. Благородни г. Др. Петар Цветковић адвокат у Сомбору изволио је послати предплату за срб. школу у Кисачу. Г. Ђорђе Ј. Стефановић школски управитељ у Сентомашу, предплатио је за једног сиромашног учитеља. Дар његов шаље се србском учитељу у Торњи. Г. Ђорђе Михајловић изабрани грађанин Сомборски изволио је предплатити Школски Лист за школу у Брањину (Кишфалуби). Високопречастни г. Урош Милутиновић протопресвитер Митровачки, и свагдашњи предплатник Школскога Листа, осим примерка што за себе држи, изволио је ове године предплатити на Школски Лист за једног приправника. Дар овај прима приправник Миљивој Чудомировић из Дољњег Мохољца. Г. Јаков Лалошевић велепоседник у Сомбору изволио је и ове године предплатити на Школски Лист за школу у Збегу. Др. Стеван Поповић Физик сл. кр. града Сомбора изволио је предплатити Школски Лист за школу у Гацкоме у Херцеговини. Као дар г. Дим. Терзина скупитеља предплатника у В. Кикинди шаље се Школски Лист ове године школама у Бочару и Црној Бари. Г. Никола Кирић учитељ у Ади, осим Школског Листа што за себе држи послао нам је предплату за србске школе у Пардању и Кнезу. Као дар сурадника нашег г. Аркадије Варађанина шаље се Школски Лист ове године школама у Рац-

хидашу и Медини у будимској и у Чоки у темишварској епархији. Као дар сураденика нашег г. Стевана Коњовића шаље се Школски Лист на дар ученицима гимназије Цетињске и ученицама добротворног енглеског завода у Сарајеву. Као дар госпођице Милеве Симићеве сураднице Школ. Листа шаље се овај лист школама србским у Срб. Алмашу и у Дољној Нани. Као дар г. Јован Настић учитељ Сентомашког и сталног пријатеља овога Листа, који нам је 12 претплатника послао, шаље се Школски Лист ове године: Петру Котуру учитељу у Дољем Рајићу, у Славонији и г. Димитрију Адамовићу учитељу православне вероисповедне школе у Х. М. Вашархељу. (Наставиће се.)

НОВЕ КЊИГЕ.

(Уредништву овога Листа достављене су следеће књиге и листови на приказ:)

„*Летопис Матице Српске*“ уређује А. Хаџић (књига 152). 1887. Свезка четврта. У Новом Саду у Српској штампарији Дра Светозара Милетића. 1887. Цена је књизи 70 нв. а. вр.

„*Невен*“ Чика Јован Лист за годину 1888. (Година IX). изилази у Новом Саду двапут месечно, уређује га Змај Јован Јовановић, а издаје штампарија А. Пајевића. Цена му је на читаву годину 4 форинта, а за Србију, Црну Гору и стране земље 10 динара или 5 форинти. „Невен“ за 1887. годину добити се може у дивот издању са прекрасним тврдим корицама у штампарији А. Пајевића у Новом Саду.

„*О народности и о неговању српске народности*“ наставом и васпитавањем“ од Ј. Бошковића, (прештампано из „Просветног Гласника“). У Београду, штампарија Краљевине Србије 1887.

„*Глас Истине*“ лист за црквене проповеди, хришћанску поуку, духовну књижевност, животописе, старине и православне црквено народне просвете, за 1888. годину. Година V. Уређује Сава Петровић, издаје штампарија А. Пајевића у Новом Саду. Овај лист од велике је користи не само за православно свештенство, него и за србско народне учитеље и за србске православне породице, које у данашње време духовне науке највећма потребује. Изилази двапут у месецу на читавом табаку а цена му је на целу годину 2 фр. за Србију 5 динара.

„*Нови Васпитач*“ орган за педагошку књижевност уређује и издаје М и т а Н е ш к о в и ћ. Свеска I. Година I. У Новом Саду штампарија М. Димитријевића 1888. Годишња цена 3 фор. а. вр.

„*Српска историја изведена у 15 слике, за српске народне школе.*“ Издање књижаре браће Јовановића у Панчеву 1888. Ово по најновијим изворима прерађено издање учитељству нашем особито препоручујемо. Цена је 20 нов. а. вр.

Календар са шематизмом краљевине Србије за преступну годину 1888. У Београду, издање и штампа кр. срп. државне штампарије. Цена 20 динара.

„Popotnikov koledar za slovenske učitelje“ za 1888. leto. Vrlo lepo divot издање словеначког учитељског часописа „Попотник“ у Марибору стоји 1 фор. 20 нов. Наручити се може за готов новац код „Управништва Popotnika“, Marburg, Reiserstrasse, 8.

ЈАВНА ЗАХВАЛНОСТ.

Родољубиви издаватељ књига школских и популарних г. Арса Пајевић послао је до 100 комада слика, међу овима највише слика Дра Ђорђа Натошевића, Доситеја Обрадовића и неколико слика Ђорђа Даничића и Љубомира П. Ненадовића, да се као дар његов раздаду школама учитељима у Сомбору и у околини и другим Србима. — Дарове ове је уредништво Школ. Листа у смислу писма дароватељевога већ раздало. Исти господин издаватељ из поштовања према покојном Дру Натошевићу поклања свима предплатницима Школског Листа, као премију за спомен слику основатеља Школског Листа Дра Натошевића. Сlike ове већ су приспеле и уз овај број Школ. Листа разашају се.

Родољубивом дароватељу са овим се јавно захваљује.

У Сомбору, 12 Фебруара 1888.

Уредништво „Школскога Листа“.

РАСПИС НАГРАДА.

Овим се расписују награде за три најбоље педагогијске расправе, које у течају 1888. године у „Школском Листу“ изиђу.

Прва је награда од три дуката, друга од два, а трећа од једног дуката.

Које расправе заслужују награду, одредиће умољени пресудиоци, који су изван овога уредништва.

Славни Учитељски Збор велико-кикиндски је у почетку прошле године на умољење овог уредништва свесрдно и јединодушно се одазвао и предложио је од своје стране Уредништву овом збирку врло уважених тема за награде, из које поново следеће теме за израђивање препоручујемо:

1. Може ли се омогућити, да сви учитељи сходно светом позиву сав свој живот посвете школи и њеном унапређењу, и којим ће се начином то постићи?*)
2. Под каквим би управитељем могла школа најбоље напредовати?
3. Какав положај треба да заузима учитељ као грађанин?
4. Како да се буди у деци честољубље?
5. Како да се у деци подхрањује љубав к истини, и којим начином?
6. О погрешкама дечијег васпитања и како да се исте одклоне?
7. Шта треба да је права целъ повторним школама?
8. Како ваља удесити обучавање ученица у женском ручном раду, да исти одговара и потребама у практичном животу?

*) На ову тему стигла је једна расправа, коју ћемо скорим саопштити.

9. Шта је циљ оснивању школских вртова, и какву корист треба деца отуда да имају?

www.Препоручујући поново ове теме за израђивање, изјављујемо, да ће се примити за награду и штампати и свака друга ваљана педагогијска расправа, која се тога ради за времена уредништву пошље.

Награде могу добити само она дела, која се најдаље до Спасова дне 1888. уредништву овом доставе без подписа писатељевог на самој расправи, него се име овога означити има у запечаћеном писму, на коме нека се споља такође напише наслов чланка за награду. Писма уз ненаграђене расправе после објаве награде, уништиће се.

Господа сурадници и у опште сви поштовани дописници учтиво се умољавају, да своје чланке и дописе чисто, читко и крупно написане, уредништву овом у плаћеном писму достављати изволе.

Уједно се овим изјављује, да „Школски Лист“ само оне списе прима, који не стоје у опреци са вером, благоправношћу и постојећим законитим школским установама и властима, и који смерају на одржање и унапређење православних српских вероисповедних школа.

У Сомбору, на Сретеније 1888.

Уредништво „Школскога Листа.“

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— У Мокрину на срб. вероисповедној школи тражи се учитељица I. и II. разреда. Плата је 442 фор. 90 нов три ланца земље и стан. Молбенице се имају местном Школ. Одбору у Мокрину што скорије поднети.

 Црквене и политичне общине и школски одбори, којима смо пре два месеца опомене послали, а досад нам за 1887. односно 1886. годину дуг за Школски Лист платили нису, још једанпут се позивају да најдаље за 8 дана дужности својој у овом погледу одговоре.

Ко Шк. Лист неће ове године да држи, нека нам бр. 1. и бр. 2. одмах врати; јер нам ови бројеви требају. Свакога, који је ова два броја примио а оба неврати сматрамо за уписника и молимо, да нам поштапском упућницом што пре предплату овогодишњу послати изволи.

Са подишним бројевима „Школскога Листа“ од прошлих година не можемо више служити.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампарија Ф. Битермана у Сомбору.